

en la *Pegasea* repetidament (1524), i també *gipone* GBBellurzi que escriu en italià però amb trets dialectals de San Marino (*ARom.* iv, 93). En portuguès *gibão* i *jubão* són ja clàssics tots dos.

Ara bé, no anéssim a creure que hi ha en aquesta i 5 per *u* res d'evolució fonètica romànica. Es tracta d'un duplicat vocàlic que ja existia en àrab; cas paral·lel al d'*aljup* enfront de la forma *aljibe* que ha revestit el mateix arabisme en castellà, provinents de l'àrab *ǧubb* (mot per cert pertanyent a la mateixa arrel aràbiga 10 que el present, i no menys antic, però amb sentit ben divers), al costat de la qual forma hagué d'existir *ǧibb* (d'on la forma castellana).

De la història del mot present en àrab, de la seva documentació i de les arrels històriques i geogràfiques 15 d'aquesta peça de vestir, es va ocupar a fons Dozy en la seva obra mestra, *Dictionnaire détaillé des noms des vêtements chez les Arabes* (1845), pp. 107-17. *Gubba* no sorgeix en el S. x, perquè si bé no figura encara a l'Alcorà, els més antics tradicionistes conten 20 ja històries d'una *ǧubba* del Profeta: entre ells l'irani Boharí (que morí el 871), ens parla de la *adjobbāh* siríaca que portava Mahomet (o. c., p. 108); altres lèxics clàssics la defineixen «petit manteau, robe de dessus aux manches très amples». Ara bé una pila de 25 testimonis orientalistes fan constar que la pronúncia *ǧibba* per *ǧubba* és la pròpia i ja antiga a Egipte (Lane, Chabrol, Vansleb, Bruckhardt, en l'obra de Dozy, pp. 111, 115, 117) —ho confirma el dicc. egipci de Probst— i von Richter ens testifica una pronúncia 30 intermèdia *ǧübbe* entre els Beduïns de Síria (ib., p. 115); també a Algèria hi ha vocalisme anàleg *ǧebba* (Belkassem Ben Sedira, s. v. *robe*); 4 per més que *RMa.* i *PAlc.* només registrin *ǧubba*, podem creure, doncs, que en certes zones de l'hispano-àrab i en certes èpo- 35 ques hi hagué també la variant *ǧibba*.

DERIV.: Una variant com aquesta també degué entrar a Catalunya (no sols en la forma *gipó*) si fem cas d'un *gipat* que *AlcM* reporta del Penedès. D'*aljuba* derivaria un hapax *aljubar* m.: «si algú en encant ven sarraí o sarraïna, no és entès que-y vena l'*aljubar* ab què-s ven en l'encant, o diners o aver si-l té amagat», *CostTort.* (ed. Ol., 378), que sembla ser un collectiu de formació catalana amb el sentit de 'vestimenta d'al- 40 jubes i tota altra' (potser influït per *aixovar*, però fonèticament és impossible que sigui variant d'aquest, que tampoc s'ajustaria bé al sentit del context). També hi podria escaure un infinitiu substantivat.

Pogué haver-n'hi una variant *jubar*, part. *jubat*, que tindriem en Muntaner: «aquells de Càller --- van 50 exir --- que-ls primers qui-ls vaeren foren pescadors catalans --- e comensaren a cridar: —Via fora! A armes, a armes! —Sí que-l senyor infant qui ho entès, qui en espatleres durmia, va pendre lo capell de ferre --- e lo primer qui fo a la porta[r] del setge fo ell --- e axí mateix cavallers ateneren, qui guarnits, qui desguarnits; que catalans e aragonesos han aquest avantatge d'altres gentes: que-ls hòmens a cavall, tots temps que hostegen, van ab les espatleres vestits, e ab lo capell *jubat* al cap, e tenen lurs cavalls ensellats» 60

(§ 276, VIII, 29.12).

Glossat en l'ed. Casacuberta: «*Jubat*: mena de caputxa que es duïa sota el casc». Segons aquesta interpretació —que em sembla errònia— seria un altre nom del *batut* o *baüit*. Però més aviat sembla ser sobre que sota: el capell de ferro embolcat sota una aljuba (damunt o darrere el cap com la que diu BMetge, en el passatge citat, que hi duïen damunt els homes importants), amb l'avantatge de dissimular actituds 10 hostils o bel·licoses (no sense alguna protecció útil de l'exterior del casc). Ja en un doc. ross. de 1307: «quasdam capsanes, - un perpunt rubeum, - quasdam generes copertas de circo rubeo, - quatuor pileos *jubat*» (*RLR* iv, 377). No és, doncs, un substantiu *jubat* sinó un adjectiu: *capell jubat*, *pileos jubatz*.

De *jupa*: *jupeta* [Belv., «brevius sagulum»], que no sembla usar en to gaire respectuós el B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 165).

Derivat de *jupeta*: *jupetí* [Belv., «sagulum strictius sine manicis»]: és el nom del 'guardapits, armilla' en la llengua més tradicional i recomanable, i resta viu en gran part del territori, molt en valencià (*armilla* és allà, i si no m'erro a les Illes, ben inusual); també ho era a la Rib. d'Ebre: «*jupetí*: armilla que porten los riberenys de l'Ebre» (*Arabia, Misc. Folkl.*, p. 166); també en la indumentària pagesa eivissenca: «el *jupetí* o chaleco negro de seda, con botones colgantes, dorados o de plata», JnCastelló (*Ibiza y F.*, 81).

M'escrivien (J. G. M., 1956): «el mot valencià castís és *jupetí* més aviat pronunciat *jopetí* —malgrat ser derivat de *jupa*, com es veu en la frase tradicional la *jupa* i el *jopetí*— el qual designa el *chaleco* exactament, és a dir l'armilla, la moderna, no la de pagès; té en la llengua de la capital la concurrència de *daléko*, però encara es diu *jupetí*, i en els pobles sempre he sentit dir *jupetí*; allò més sensible és que siguem els castellanis- 30 mes els que contribueixin a enfondir les diferències dialectals entre el barceloní, el valencià i el balear: quan els castellanismes són generals a tota la llengua no fan tant de mal; els pitjors són els que trenquen la unitat de l'idioma; deixem *armilla* en un racó del diccionari, remetent a un altre mot (*jupetí* o *guardapits*), sense prohibir a cap escriptor ni parlant que si vol l'usi, però excloent-lo dels models de la llengua» (sembla que té raó, ¿i qui abomini l'accídia li pot refusar un aplaudiment?) De fet confirmo que, corrent per la terra valenciana, també jo he sentit, espontani, aquest mot: *ǧopetí*, en el vestit tradicional de l'home (Vall de Gallinera, 1963). *Jupell*. *Juponer*; *juponeria*.

Giponer. *Giponet*. *Engiponar* [1879]: «¿Què vols dir que no 'm tinc d'amohinar per la roba? Perquè 'm veus ab pessa llarga? Fa més de dotz' anys que cap sastre no m'ha pres la numeració de l'esquena ni d'enlloc; y desde llavors ja no sé si só dret o esguerrat, perquè tot lo que 'm donan m'ho *engipono*», EmVilanova; «y corregué ab sa cambra a *engiponar-se* un vestit qualsevol per anar a cumplir ab lo sant precepte», NOLLER (*Vilaniu*, 72). Negligit pels diccs. fins que el recullen Vogel i el *DAG.*, amb el sentit ampliat, ja no referent a roba, que veiem en Pons i Mass.: